

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 29 (2012)

Πολιτική και εκπαίδευση

Η γένεση της εισαγγελικής αρχής στην Ευρώπη:
Μια μελέτη του κοινωνικού και πολιτικού
παρασκηνίου

Σμάρω Τάσση

doi: [10.12681/sas.874](https://doi.org/10.12681/sas.874)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τάσση Σ. (2015). Η γένεση της εισαγγελικής αρχής στην Ευρώπη: Μια μελέτη του κοινωνικού και πολιτικού παρασκηνίου. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 29, 151–172. <https://doi.org/10.12681/sas.874>

Η γένεση της εισαγγελικής αρχής στην Ευρώπη. Μια μελέτη του κοινωνικού και πολιτικού παρασκήνιου

Σμάρω Τάσση*

Αντικείμενο της μελέτης αποτελεί η εισαγωγή της εισαγγελικής αρχής στις διάφορες χώρες του ευρωπαϊκού χώρου καθώς και η εκτίμηση της επίκαιρης προσπάθειας εγκαθίδρυσης του θεσμού της ευρωπαϊκής εισαγγελικής αρχής. Ξεκινώντας από τη ρύθμιση του ρωμαϊκού δικαίου, η έρευνα προβαίνει σε ανάλυση των ιστορικών, κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών κατά την εισαγωγή του θεσμού στις κεντρικές χώρες της Ευρώπης. Ενώ η ιστορική αναδρομή επιτρέπει την ερμηνεία της εισαγωγής του στη Γαλλία και στη Γερμανία ως αποτέλεσμα πολιτικής σκοπιμότητας, ξαφνιάζει η κατά τα άλλα πρεσβευόμενη ανεξαρτησία του. Υπό το πρίσμα της ιστορικά επιβεβλημένης αμφισβήτησης της ανεξαρτησίας του θεσμού σε κρατικό επίπεδο, η ιδέα μιας ενδεχόμενης διασυννοριακής ισχύος προκαλεί αντίστοιχη εύλογη αμφισβήτηση και ως εκ τούτου χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και, κατά συνέπεια, επιστημονικής έρευνας.

1. Εισαγωγή

Η μελέτη έχει ως αντικείμενο την ιστορική επισκόπηση του θεσμού της εισαγγελικής αρχής. Ο ελληνικός Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) ορίζει στο άρθρο 27 πως η ποινική δίωξη ασκείται στο όνομα της Πολιτείας από την εισαγγελική αρχή, η οποία (άρθρο 28 Κ.Π.Δ.) είναι κατά την άσκηση των καθηκόντων της 'ανεξάρτητη από κάθε άλλη αρχή'. Ταυτόχρονα, με το άρθρο 30 του Κ.Π.Δ., εισάγεται το 'δικαίωμα' του Υπουργού Δικαιοσύνης να παραγγέλλει στον εισαγγελέα τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης για κάθε αξιόποινη πράξη καθώς και να αναβάλλει ή να αναστέλλει την ποινική δίωξη μετά από σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Η τελευταία αυτή ρύθμιση του Κ.Π.Δ. δηλώνει μια σχετική κρατική εποπτεία κατά την τέλεση των καθηκόντων του εισαγγελέα. Σκοπός, εν προκει-

* Διδάκτωρ, Επιστημονική Συνεργάτης Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Bielefeld, Γερμανία
<smaro.tassi@uni-bielefeld.de>

μένω, είναι η ανάλυση της ιστορικής προέλευσης της εισαγγελικής αρχής προς ανάδειξη της ιστορικής βάσης της ανεξαρτησίας της. Η μελέτη ξεκινά από την εποχή του ρωμαϊκού δικαίου και κορυφώνεται στον 21ο αιώνα όπου πλέον η εισαγγελική αρχή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της ποινικής διαδικασίας, ένα καθεστώς που τείνει να αποκτήσει και διασυννοριακή ισχύ στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά την ιστορική αναδρομή θα παρουσιαστούν οι σημαντικότεροι σταθμοί που γνώρισε ο θεσμός της εισαγγελικής αρχής σε ευρωπαϊκό επίπεδο· ξεκινώντας από το ρωμαϊκό δίκαιο, το οποίο σαφώς διαχέεται σε όλα τα επιμέρους δικαιοσύνη συστήματα του ευρωπαϊκού χώρου, η έρευνα συνεχίζει με τις επιμέρους χώρες της Ευρώπης, με αφετηρία τη Γαλλία, όπου πρωτοεμφανίζεται ο θεσμός. Στη συνέχεια, ασχολείται με τη Γερμανία, που επίσης έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εγκαθίδρυση πλέον του θεσμού, για να εκθέσει κατόπιν τις σχετικές εξελίξεις στον αγγλοσαξονικό χώρο. Μετά από την ιστορική επισκόπηση παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, τόσο ιστορικού όσο και νομικού χαρακτήρα. Ως τελευταίο σημείο της ανάλυσης, ακολουθεί μια σύντομη περιγραφή του θεσμού της εισαγγελικής αρχής, όπως αυτός τείνει να εγκαθιδρυθεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο τέλος δε συγκεντρώνονται τα αποτελέσματα όλης της έρευνας.

2. Οι *procuratores Caesaris* του ρωμαϊκού δικαίου

Το ρωμαϊκό δίκαιο δεν γνωρίζει τον θεσμό της εισαγγελίας (Müller 1825: 6επ.). Κατά τη διεξαγωγή της εκάστοτε δίκης, προβλέπει υπό προϋποθέσεις τη δικαστική εκπροσώπηση των διαδίκων (Eisele 1881: 7επ.). Με πεδίο δράσης καταρχήν ιδιωτικού δικαίου μεσολαβεί εφόσον εκκρεμεί υπόθεση μεταξύ ιδιωτών, οι οποίοι αναλαμβάνουν τους ρόλους του οφειλέτη και του δανειστή κυρίως μέσω της συμβατικής τους σχέσης. Σκοπός της δικανικής διαμάχης, κατά το ρωμαϊκό δίκαιο, αποτελεί ως επί το πλείστον η διευθέτηση των ιδιωτικών διαφορών.

Στο ποινικό ρωμαϊκό δίκαιο δεν υπάρχει ειδικός θεσμός για την άσκηση της ποινικής δίωξης. Πολλοί συγγραφείς ερμηνεύουν κάποια αξιώματα της ρωμαϊκής αστυνομικής δύναμης, όπως τους *agentes in rebus* και τους *frumentarii*, ως την πρώτη μορφή εισαγγελικής αρχής· οι σχετικές μελέτες, ωστόσο, αποκαλύπτουν πως επρόκειτο περισσότερο για αστυνομικά όργανα του αυτοκράτορα, η αρμοδιότητα των οποίων εξαντλείται στην ενημέρωσή του σχετικά με την τέλεση κάποιας εγκληματικής πράξης στις επαρχίες της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (Mommsen 1889: 318επ.). Ο ρόλος τους ανταποκρίνεται, λοιπόν, σε μια υπηρεσία πληροφοριών και αστυνόμευσης παρά εισαγγελικής αρχής (Goldschmidt 1919: 179επ.). Σε σπάνιες

περιπτώσεις φαίνεται να ασκούν και την *accusatio*, αλλά η ύπαρξη της *calumnia* σε περίπτωση εσφαλμένης άσκησης, που είχε ως συνέπεια την καταγγελία του ίδιου του ασκήσαντα, περιορίζει σοβαρά την άσκηση της ποινικής δίωξης από τα όργανα αστυνόμευσης, καθώς η κατάχρηση της εξουσίας αυτής τιμωρείται (Mommsen 1889: 496επ.). Η *accusatio* δεν ανταποκρίνεται στην αυτεπάγγελτη ποινική δίωξη, καθώς ασκείται από κάποιον που αναλαμβάνει τον ρόλο του μηνυτή και δεν πρέπει να συγγέεται με μια πρόωπη μορφή της εισαγγελικής αρχής, εφόσον επίσης δεν ασκείται στο όνομα της πολιτείας ή του αυτοκράτορα (Geib 1842: 101επ., 254επ., 520επ., Kuntze 1879: §871επ.). Ο περιορισμός μέσω της τιμώρησης της κατάχρησης των οργάνων, που κατ' εξαίρεση έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν την ποινική δίωξη, επιβεβαιώνει για πολλούς μελετητές το γεγονός πως δεν επρόκειτο για οργανωμένο θεσμό εισαγγελικής αρχής, αλλά για όργανα αστυνόμευσης και πληροφόρησης (Sättler 1956: 47επ.).

Ιδιαίτερη μνεία αρμόζει στον θεσμό των *procuratores Caesaris*, καθώς αποτελούν μια μορφή εξουσιοδοτημένου αντιπροσωπευτικού οργάνου του Καίσαρα στις παραμεθόριες επαρχίες της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Σχετικές μελέτες τους παρουσιάζουν ως υπαλλήλους της δημόσιας διοίκησης, των οποίων οι αρμοδιότητες εξαντλούνται σε πράξεις οικονομικής ή καθαρά διοικητικής φύσης, ενώ κάποιιοι ερμηνευτές τους παρομοιάζουν επίσης με μια πρόωπη μορφή εισαγγελικής αρχής (Pflaum 1948: 126επ.). Ως εκπρόσωποι του Καίσαρα αναλαμβάνουν σε μεμονωμένες περιπτώσεις και τη δικαστική εκπροσώπηση, μόνον όμως προς εξασφάλιση των οικονομικών συμφερόντων του Καίσαρα (Eisele 1881: 63-70). Με βάση τον συγκεκριμένο τομέα δραστηριοτήτων, διακρίνονται σε αυτούς των οποίων οι αρμοδιότητες είναι καθαρά εισπρακτικής φύσης –διότι εισπράττουν χρηματικές οφειλές στο όνομα του Καίσαρα (Müller 1825: 6-15)– και σε εκείνους που αποστέλλονται από τον Καίσαρα στις παραμεθόριες επαρχίες με τη διοικητική αρμοδιότητα του ελέγχου της τοπικής αυτοδιοίκησης (Pflaum 1948: 5-10). Μπορούμε, επομένως, να συμπεράνουμε πως στο ρωμαϊκό δίκαιο δεν υπάρχει θεσμός αντίστοιχος της εισαγγελικής αρχής (Sättler 1956: 49, Schade 2004: 151επ.).

3. Ο *ministère public* στη Γαλλία

Η γένεση και ιστορική εξέλιξη του θεσμού της εισαγγελίας στοιχειοθετείται χρονικά στη μεσαιωνική Γαλλία (Sättler 1956: 47επ.). Σχετικές ιστορικές μελέτες παρουσιάζουν τον *procureur du roi* να εμφανίζεται ως αντιπρόσωπος του βασιλιά ήδη από τον 13ο αιώνα (Foucault 2002: 65-70).

Αφετηρία αποτελεί η εισαγωγή της πρώτης μορφής της *inquisitio* ως μέσο πάταξης των αιρετικών κινήσεων από την παπική εκκλησία του 12ου αιώνα. Η *inquisitio* αποτελεί το θεμέλιο της Ιεράς Εξέτασης, της οποίας η δράση κορυφώνεται τον 15ο αιώνα στην Ισπανία (Sellert 2007: 16-25, Foucault 2002: 68επ., Kurzrock 2003: 17-30). Το 1184 αποφασίζεται στη Βερόνα από τον Πάπα Λούκιο Γ', σε συνεργασία με τον Βασιλιά της Γερμανίας και αυτοκράτορα της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας Φρειδερίκο Α' Βαρβαρόσσα, η ποινική καταστολή των αιρετικών, προσώπων και ομάδων (Sellert 2007: 16). Προς αυτόν τον σκοπό εξελίσσεται η δικανική διαδικασία της *inquisitio*, η οποία διεξάγεται αυτεπάγγελτα από μια ειδική δημόσια υπηρεσία (Elling 1911: 14-25). Η συνεργασία μεταξύ κοσμικής και θρησκευτικής εξουσίας θεωρείται δεδομένη (Sellert 2007: 16-18).

Ο ρόλος του *procureur du roi* εμφανίζεται λοιπόν καταρχήν στο πλαίσιο της πνευματικής δικαιοδοσίας στο πλευρό του ενάγοντος ή του εναγομένου και, ενώ ισχύει ο αυστηρός περιορισμός της αρμοδιότητάς του κατά την πνευματική δικαιοδοσία, οι πρώτες εκπτώσεις αυτού του περιορισμού στοιχειοθετούνται σχετικά νωρίς: ήδη από το έτος 1290 εμφανίζονται *procureurs du roi* και στις δίκες των κοσμικών δικαστηρίων, ήτοι της πολιτικής δικαιοδοσίας, να υπερασπίζονται τα πρόσωπα του κλήρου (Sättler 1956: 7-20).

Τον 13ο και τον 14ο αιώνα, κι ενώ ισχύει η γενική απαγόρευση της δικαστικής εκπροσώπησης ενώπιον των κοσμικών δικαστηρίων, ο *procureur du roi* εμφανίζεται επιπλέον εθιμικά ως εκπρόσωπος ορισμένων ομάδων, των κληρικών και των ευγενών, για τους οποίους τελικά ο βασιλιάς θεωρεί σκόπιμο να άρει την απαγόρευση και διά του νόμου (Sättler 1956: 9-11).

Η εξελικτική πορεία του θεσμού του *procureur du roi* παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς, μετά την εισαγωγή του για λόγους εθιμικού δικαίου και μέσω της επιρροής της πνευματικής δικαιοδοσίας και της τελικής νομικής κατοχύρωσης του θεσμού από τον βασιλιά, εμφανίζεται στις εκάστοτε δικαστικές διαμάχες μεταξύ των ιδιωτών ως νομιμοποιημένος εκπρόσωπος της εξουσίας και πρεσβεύει πως με την τέλεση της εγκληματικής πράξης παραβιάστηκε το δικαίο της ίδιας της εξουσίας του μονάρχη (Sättler 1956: 9, Wulff 2002: 29-35). Έτσι, λοιπόν, υιοθετείται σταδιακά ο θεσμός από την κοσμική εξουσία και αποκαλύπτεται φαινομενικά σαν δυνατότητα του μονάρχη να υπερασπίζεται τη θέση του θύματος: οι σχετικές ιστορικές μελέτες επιβεβαιώνουν ωστόσο πως οι βασικότεροι λόγοι εγκαθίδρυσής του είναι, από τη μία, η οικειοποίηση και ο έλεγχος της δικαστικής διαμάχης μεταξύ των ιδιωτών από τον ηγεμόνα και, από την άλλη, η δυνατότητα των ισχυρών τάξεων να αποφεύγουν ή να διευκολύνουν τη δίωξη τους (Foucault 2002: 67-80, Goldschmidt

1919: 181-185). Οι σχετικές πηγές παρουσιάζουν ότι, για λόγους καθαρά εθιμικού δικαίου, τον 14ο αιώνα εισάγεται επιπλέον η υπεράσπιση και άλλων ομάδων μέσω του *procureur du roi*, όπως, για παράδειγμα, των γυναικών και των αναπήρων (Sättler 1956: 2-8).

Η δικαστική εκπροσώπηση μέσω του *procureur du roi* αποτελεί συνεπώς αρχικά αποκλειστικό δικαίωμα του κλήρου, τόσο στην πνευματική όσο και στην κοσμική δικαιοδοσία, στην οποία υιοθετείται αργότερα. Η κοσμική εξουσία επεμβαίνει ήδη από τον 13ο αιώνα στην πνευματική δικαιοδοσία, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνει την αποκλειστικότητα των πνευματικών δικαστηρίων ακόμη και για υποθέσεις του κλήρου (Sättler 1956: 130, Mitteis 1914: 263-270). Ο βασιλιάς οικειοποιείται την απονομή του δικαιώματος εκπροσώπησης, επιτρέπει τη δικαστική υπεράσπιση ορισμένων ομάδων αποκλειστικά πια στο όνομά του, και μάλιστα εισάγει προς αυτό την καταβολή σχετικού παραβόλου (Sättler 1956: 3-12).

Σημαντική επισήμανση αποτελεί επίσης το γεγονός πως αυτή η πρωταρχική μορφή του εισαγγελέα δεν πρέπει να συγχέεται με τον δικηγόρο [*advocat*] του οποίου ο ρόλος δεν αποτελεί ισχυρό κρικό της δικανικής διαμάχης της εποχής και δεν ταυτίζεται με τον ρόλο του *procureur du roi*. Οι σχετικές πηγές επιβεβαιώνουν την απαγόρευση της δικαστικής εκπροσώπησης με αποτέλεσμα να αποδυναμώνουν τον ρόλο του *advocat* ενώπιον των δικαστηρίων. Ταυτόχρονα εισάγουν κατά τη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων τον θεσμό των *procureurs du roi*, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν τις πιο πάνω αναφερόμενες ομάδες ατόμων, αλλά πάλι δεν ταυτίζονται με τους *advocat* (Mitteis 1914: 263-265).

Τον 14ο αιώνα ο θεσμός του *procureur du roi* γνωρίζει μια ιστορικά σημαντική τροπή, όταν ο βασιλιάς τού αναθέτει και την άσκηση της ποινικής δίωξης στο όνομά του πια και όχι στο όνομα του θύματος, με σκοπό την ποινική καταστολή των τελεσθέντων εγκλημάτων (Sättler 1956: 59-60). Οι ιστορικές μελέτες αποδεικνύουν, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, πως αφορμή γι' αυτό στάθηκε η εισαγωγή του θεσμού της *inquisitio* στο πλαίσιο της πνευματικής δικαιοδοσίας, και ότι η συνύπαρξη πνευματικής και κοσμικής εξουσίας οδηγεί τελικά τη δεύτερη στην υιοθέτηση των θεσμών της πρώτης, προς εξασφάλιση της απόλυτης δικαιοδοσίας (Sättler 1956: 60). Έτσι, λοιπόν, αναγκάζεται ο βασιλιάς, για να διατηρήσει την κοινωνική θέση ισχύος του ως μονάρχης, να εισαγάγει έναν θεσμό ο οποίος τελικά θα υπόκειται μόνο στη δική του εξουσία και θα αναλαμβάνει την πάταξη των εγκληματικών πράξεων των κοινωνιών στο όνομά του. Με αυτόν τον τρόπο συντελείται η οικειοποίηση της δικαιοδοσίας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, αλλά και του ποινικού δικαίου γενικότερα, από την εξουσία, εφόσον η πάταξη των εγκλημάτων πραγ-

ματοποιείται εφεξής στο όνομά της. Σημαντικό στοιχείο εδώ αποτελεί το γεγονός ότι εφεξής οι εγκληματικές πράξεις παραβιάζουν ουσιαστικά το ισχύον δίκαιο που ανταποκρίνεται στο δίκαιο του μονάρχη, κι έτσι οι εγκληματίες τιμωρούνται κατά κύριο λόγο γι' αυτήν την ανυπακοή στους κανόνες δικαίου. Ο *procureur du roi* πρεσβεύει κατά την ανάγνωση του κατηγορητηρίου πως,

εάν αυτός ο άνθρωπος (ο εγκληματίας [delinquent]) διαπράττει άδικο κατά κάποιον άλλον, ερμηνεύω εγώ ως εκπρόσωπος του μονάρχη, ότι με αυτόν τον τρόπο παραβιάζει και το δίκαιο του μονάρχη, την εξουσία του, την αυτού έννομη τάξη, τον δι' αυτόν θετειμένο νόμο. Γι' αυτόν τον λόγο εμφανίζομαι κι εγώ ως κατηγορός του (Foucault 2002: 65-70).

Η καινοτομία που εισάγεται, λοιπόν, είναι πως η αποκλίνουσα συμπεριφορά δεν πληγώνει μόνο το κοινό αίσθημα περί δικαίου αλλά και, κυρίως, τον κανόνα δικαίου που τέθηκε υπό την εξουσία του εκάστοτε ηγέτη. Μια καινοτομία που νομιμοποιεί τελικά την πρώιμη αυτή μορφή της εισαγγελικής αρχής να ασκεί την ποινική δίωξη στο όνομα της εξουσίας (Schinnerer 1938: 24επ.).

Ήδη από την αρχή της παραχώρησης του δικαιώματος της αντιπροσώπευσης εκκινεί και μια διαμάχη μεταξύ των καλούντων να μεσολαβήσουν ως *procureurs du roi* και του μονάρχη ο οποίος διατηρεί αρχικά το δικαίωμα να αποφασίζει κάθε φορά πού τίθεται ζήτημα αντιπροσώπευσης και να παραχωρεί την ειδική άδεια που ισχύει μόνο για την εκάστοτε δικαστική διαφορά (Sättler 1956: 9-10). Η διαμάχη κορυφώνεται τον 15ο αιώνα οπότε ο *procureur du roi* αιτείται την ανεξαρτησία του.

Στόχος των ιδίων των εισαγγελέων είναι ο έλεγχος του παραβόλου που έως τότε κατέβαλλαν οι αντιπροσωπευόμενοι στον μονάρχη. Σχετικά νομοθετήματα της εποχής (ήδη από το έτος 1270) επιβεβαιώνουν πως η καταβολή του παραβόλου πραγματοποιείται από τον ενδιαφερόμενο στο όνομα του βασιλιά (Sättler 1956: 9-10). Η μάχη οικειοποίησής του ξεκινά με τη συνειδητοποίηση της δύναμης του εκάστοτε *procureur du roi* από τον ίδιο, και οδηγεί τελικά στη σχετική αίτηση που υποβάλλεται από την ομάδα των πρώτων εισαγγελέων, τον Νοέμβριο 1414, η οποία όμως απορρίπτεται. Το 1483 ακολουθεί νέα αίτηση ενώπιον του Καρόλου Ζ', η οποία και γίνεται δεκτή, αλλά μόνο για αστικές υποθέσεις. Το ιστορικό παρασκήνιο της διαμάχης μεταξύ πολιτείας και εισαγγελίας επιβεβαιώνει πως η αποδοχή της αίτησης ανεξαρτησίας υποθάλπεται από τις ομάδες των κληρικών και των ευγενών, που είχαν ήδη ιδιοποιηθεί το δικαίωμα της δικαστικής εκπροσώπευσης και που, κατά συνέπεια, φαίνεται να επικροτούν την ανεξαρτησία του θεσμού των *procureurs du roi* (Sättler 1956: 15-20).

Τον 15ο αιώνα ο ρόλος των *procureurs du roi* οργανώνεται και ενσωματώνεται σε συγκεκριμένα στάδια της διαδικασίας ενώπιον των δικαστηρίων, ενώ παράλληλα ενισχύεται στην ποινική δίκη και αποδυναμώνεται σταδιακά στην πολιτική (Sättler 1956: 96-105).

Η ανεξαρτησία του θεσμού της εισαγγελίας επέρχεται τελικά το έτος 1528, επί βασιλείας του Φραγκίσκου Α', ο οποίος απελευθερώνει τον ρόλο του *procureur du roi* από την επιτροπεία και εποπτεία του ηγεμόνα (Sättler 1956: 16-20). Με διάταγμά του ανατίθεται το έτος 1539 στον *procureur du roi* η διεξαγωγή των ανακριτικών διαδικασιών και εισάγεται η υποχρέωση του δικαστή να τον ενημερώνει για την τέλεση των εγκληματικών πράξεων. Ο *procureur du roi* αναλαμβάνει τελικά καθοριστικό ρόλο στην ποινική δίκη (Sättler 1956: 105επ.).

Οι αρμοδιότητες και το πεδίο δράσης του δεν περιορίζονται πια μόνο στην άσκηση της ποινικής δίωξης και στη διεξαγωγή των ανακριτικών πράξεων, καθώς πολλές πηγές πιστοποιούν πως εξακολουθεί να διευθετεί τις οικονομικές υποθέσεις του βασιλιά, να ελέγχει πλήρως την πνευματική δικαιοδοσία ακόμη και να διορίζει τους αρμόδιους διοικητικούς υπαλλήλους στις κρατικές υπηρεσίες (Aubert 1894: 487-490).

Κατά τον τριακονταετή πόλεμο, μεταξύ 1618 και 1648, που χαρακτηρίζεται ως θρησκευτικός πόλεμος μεταξύ του καθολικού δόγματος και των 'αιρετικών' ομάδων, όπως των διαμαρτυρομένων, οι *procureurs du roi* καθώς και οι *avocat* αναλαμβάνουν την ποινική καταστολή των διαμαρτυρομένων οδηγώντας τους σε ποινική δίκη (Sättler 1956: 133 κ. επ.). Η θέση τους ισχυροποιείται μετά το τέλος του πολέμου, καθώς η *Ordonnance criminelle* του έτους 1670 τους αναθέτει αμετάκλητα την αρμοδιότητα να ασκούν την ποινική δίωξη και να ελέγχουν τις ανακριτικές διαδικασίες (Goldschmidt 1919: 184-190, Schinnerer 1938: 24-35, Sättler 1956: 133επ.).

Η κοινωνική ισχύς του *procureur du roi* θεωρείται πια δεδομένη. Εντυπωσιακό ιστορικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι παρά τη θέση ισχύος του κατά την ποινική δίκη, κανένας λόγιος της Αναγέννησης δεν αντιμάχεται, αρχικά, τον θεσμό αυτόν (Goldschmidt 1919: 181-183): ακολουθεί μάλιστα μια περίοδος αμφισβήτησης της ισχύος του από την ίδια την πολιτεία, η οποία πυροδοτεί τελικά σειρά νομοθετημάτων με σκοπό τον περιορισμό της δύναμης των εισαγγελέων, γεγονός που από πολλούς συγγραφείς θεωρείται, εσφαλμένα, ως συνέπεια της Γαλλικής Επανάστασης. Εσφαλμένα, διότι οι σχετικές έρευνες επιβεβαιώνουν πως η αγανάκτηση των ιδιωτών για την αυστηρότητα και τον βάνουσο τρόπο διακυβέρνησης από τη μοναρχία τους οδηγεί να επικροτούν έναν θεσμό, όπως των *procureurs du roi*, που πρεσβεύει μια σχετική ανεξαρτησία από την εξουσία και φαίνεται να έχει τη δυ-

νατότητα επιρροής στην κατασταλτική δύναμη της ποινικής διαδικασίας (Sättler 1956: 147-150). Αυτή η συμπάθεια των ιδιωτών, και ως εκ τούτου και των λογίων της Αναγέννησης, είναι που οδηγεί τελικά την πολιτεία στις πρώτες νομοθετικές προσπάθειες μείωσης της εξουσίας του θεσμού, και όχι η υιοθέτηση των αναγεννησιακών ιδεών από την εξουσία.

Οι Νόμοι 16./24 Αυγούστου 1790 και 16./24 Σεπτεμβρίου 1791 στερούν από τον θεσμό αυτής της πρώιμης εισαγγελικής αρχής το δικαίωμα άσκησης της ποινικής δίωξης, το οποίο αναθέτουν, αντιθέτως, σε όργανα της Διοίκησης και κυρίως σε αστυνομικά όργανα όπως τους *officiers de gendarmerie* (Goldschmidt 1919: 185-188). Στόχος των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων είναι η ανάθεση των αρμοδιοτήτων, που έως τότε συγκεντρώνονταν στο πρόσωπο του *procureur du roi*, σε περισσότερα όργανα της Διοίκησης, της αστυνόμευσης και των δικαστηρίων με σκοπό την αποδυνάμωση της εσωτερικής συνοχής και ανεξαρτησίας του θεσμού (Sättler 1956: 160-165). Σχετικές πηγές ερμηνεύουν τη σιωπή των υπερασπιστών της Αναγέννησης και την προσπάθεια αφαίρεσης εξουσιών εκ μέρους της πολιτείας ως στοιχεία που εκφράζουν την εν μέρει αμερόληπτη στάση του θεσμού μετά την ανεξαρτητοποίησή του από τον μονάρχη (Schinnerer 1938: 25-30, Sättler 1956: 147-149).

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές όμως δεν περιορίζουν τελικά για πολύ καιρό τη θέση του *procureur du roi*, καθώς ο Κώδικας στις 25 Οκτωβρίου 1795 (3. Brumaire IV) τού αναγνωρίζει εκ νέου τις ίδιες αρμοδιότητες που είχε πριν από τις μεταρρυθμίσεις της αρχής του 18ου αιώνα, ενώ ταυτόχρονα εδραιώνει τον έλεγχο του θεσμού μέσω της κρατικής εξουσίας (Goldschmidt 1919: 186-190). Μέχρι το τέλος του 18ου αιώνα ο διορισμός των οργάνων που απαρτίζουν τον θεσμό της εισαγγελίας ελέγχεται πλήρως από τον μονάρχη (Sättler 1956: 148επ.). Σε αυτές τις μεταρρυθμίσεις οφείλει τελικά τον τίτλο του *procureur de la République* και, στη συνέχεια, τον σημερινό τίτλο *ministère public* (Sättler 1956: 171-175, Elling 1911: 57-65). Το νομοθετικό έργο του Ναπολέοντα –Code Civil και Code Pénal– εδραιώνει τελικά τον καθοριστικό ρόλο της εισαγγελικής αρχής στη διεξαγωγή της προφορικής και δημόσιας διαδικασίας κατά την ποινική δίκη και αποτελεί εφεξής βασική πηγή για την εξέλιξη του θεσμού στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης (Goldschmidt 1919: 188-190, Schinnerer 1938: 27-35).

Σημαντική επισήμανση για την περαιτέρω εξέλιξη του θεσμού από την εποχή του Code Pénal είναι το γεγονός ότι η εισαγγελική αρχή θεωρείται τον 18ο αιώνα άμεσα συνδεδεμένη με την κρατική εξουσία, η οποία προσωποποιείται με τον εκάστοτε μονάρχη (Elling 1911: 61-63).

4. O Staatsanwalt στη Γερμανία

Ιδιαίτερη μνεία αρμόζει στην εξέλιξη του θεσμού της εισαγγελικής αρχής στη Γερμανία καθώς, ενώ εισάγεται σχετικά αργά στο γερμανικό ποινικό δικονομικό δίκαιο,¹ γνωρίζει έκτοτε ιδιαίτερη ακμή. Η δικαστική δύναμη που αποκτά ο θεσμός στην πορεία και πάντα σε ευρωπαϊκή κλίμακα θεωρείται, λόγου χάρη, από κάποιους συγγραφείς κληρονομιά της εξαιρετικά σημαντικής και εξουσιαστικής θέσης που του απονέμει, κατά την εισαγωγή του, το γερμανικό δικονομικό δίκαιο. Πολλοί γερμανόφωνοι συγγραφείς του 19ου αιώνα ερμηνεύουν την ξεχωριστή θέση του θεσμού της εισαγγελικής αρχής εν μέρει ως συνέπεια του γερμανικού πατριωτισμού (Müller 1825: 10-20).

Αφορμή για τις προσπάθειες κωδικοποίησης των νομοθετικών κειμένων της εποχής, που ενεργοποιούνται στην Πρωσία από το έτος 1799, υπό τη βασιλεία του Γουλιέλμου Γ', δίδεται, υπό την πίεση των ευρωπαϊκών εξελίξεων της Αναγέννησης, λόγω της ανάγκης αναμόρφωσης και εκσυγχρονισμού του μέχρι τότε γερμανοποιημένου και σε πιο ωμή μορφή υιοθετημένου ρωμαϊκού δικαίου, το οποίο αποτελεί τη βάση της *Constitutio Criminalis Carolina* (1532) που ίσχυε μέχρι τότε και που παρουσίαζε πλέον αρκετές ελλείψεις.

Οι μεταρρυθμιστικές διαδικασίες οδηγούν στην *Criminalordnung* του 1805, η οποία ισχύει στα εδάφη της Πρωσίας ως το έτος 1849. Στο πλαίσιο αυτού του νομοθετήματος η άσκηση της ποινικής δίωξης αποτελεί ακόμη έργο των δημόσιων δικαστηρίων, χωρίς να μνημονεύεται ένα ιδιαίτερο όργανο που να προσομοιάζει του θεσμού της εισαγγελίας (Collin 2000: 21-35). Βασική μορφή δικαστικής διαδικασίας αποτελεί η *inquisitio*, ενώ τα επιμέρους στάδια της ποινικής δίκης ανατίθενται σε διοικητικά όργανα που δεν ανήκουν στο δικαστικό σώμα (Collin 2000: 21-35, Meckbach 1976: 3-10).

Ήδη από το έτος 1806, με την ήττα των Πρώσων από τον Ναπολέοντα η οποία συνεπάγεται την πτώση της αυτοκρατορίας τους, στο γερμανικό έδαφος και συγκεκριμένα στις περιοχές της Ρηνανίας, που πλέον αποτελούν έδαφος του κατακτητή, εισάγεται το ναπολεόντειο νομοθετικό έργο. Ενώ λοιπόν η *Criminalordnung* του 1805 ισχύει όσον αφορά στην ποινική νομοθεσία στις περιοχές που ανήκουν ακόμη στην Πρωσία, στις κατακτημένες περιοχές της Ρηνανίας, ήτοι την αριστερή όχθη του ποταμού Ρήνου, εισάγεται το *Code Pénal* και μαζί του η πρώιμη μορφή του *ministère public* (Collin 2000: 34-40, Nutz 2001: 115-125).

Μετά τους απελευθερωτικούς πολέμους (1813-1815) και την επανάκτηση των κατακτημένων εδαφών της αριστερής όχθης του Ρήνου ξεκινά μια νέα φάση με-

ταρρυθμίσεων του γερμανικού δικαίου. Στο ποινικό δικονομικό δίκαιο συγχωνεύονται στοιχεία του ισχύοντος καθεστώτος της *Constitutio Criminalis Carolina* και του *Code Pénal* που ίσχυε ήδη στις πρώην κατακτημένες περιοχές (Collin 2000: 34-40) και όπου εξακολουθεί να ισχύει υπό την ονομασία *Rheinisches Recht* (Becker 1985: 338-345). Οι μεταρρυθμίσεις του 19ου αιώνα ωθούν τη γερμανική νομική επιστήμη στην ενασχόλησή της με τις εκάστοτε αρχές των παρόντων νομοθετημάτων· έτσι ακολουθεί μια περίοδος έντονων προσπαθειών ένταξης του *Rheinisches Recht*, με τα κατάλοιπα και τις επιρροές του γαλλικού *Code Pénal*, σε ολόκληρη την γερμανική επικράτεια (Becker 1985: 338, Wieacker 1967: 312, 322επ.). Βασική αιτία γι' αυτήν την τάση αποτελεί και πάλι το ιστορικό απόκτημα της Γαλλικής Επανάστασης, που καθιερώνει πανευρωπαϊκά την ιδέα πως οι νομικές μεταρρυθμίσεις που θεμελιώθηκαν από την επικράτηση των ιδεών της Αναγέννησης ανταποκρίνονται στις ανθρωπιστικές ιδέες και το πνεύμα της εποχής.

Σε αυτές τις ιδέες και τα αποκτήματα της Αναγέννησης συγκαταλέγεται τελικά και ο θεσμός του *ministère public*, παρά την εξέλιξη του μετά την Αναγέννηση όπως ήδη είδαμε παραπάνω (Schinnerer 1938: 72-78).

Οι μεταρρυθμιστικές διαδικασίες στρέφονται κυρίως κατά της Ιεράς Εξέτασης και της δικανικής διαδικασίας της *inquisitio* και συγκεντρώνονται στη μάχη των νομικών επιστημόνων προς επικράτηση του *Rheinisches Recht* έναντι του παλαιού πρωσικού δικαίου (Becker 1985: 340-344, Collin 2000: 41-45). Οι δικονομικές διαδικασίες της Ιεράς Εξέτασης, που αποτελούν έως τότε το βασικό στοιχείο της ποινικής δίκης των κοσμικών δικαστηρίων, επιβαρύνουν χρονικά και δυσχεραίνουν την ποινική διαδικασία. (Kurzrock 2003: 17-25). Το προτέρημα της προφορικής διαδικασίας που ενσωματώνεται στον ρόλο του *ministère public* του γαλλικού δικαίου, έναντι της πρότερης *inquisitio*, αποτελεί ένα από τα βασικότερα επιχειρήματα των μεταρρυθμιστών (Collin 2000: 42-45).

Την υπεράσπιση της προφορικής διαδικασίας συνοδεύει πολιτική σκοπιμότητα, καθώς η εισαγωγή της αρχής της δημοσιότητας της ποινικής διαδικασίας αντιμετωπίζεται από πολλούς μεταρρυθμιστές ως ευκαιρία εισβολής του λαού κατά τη λήψη των δικαστικών αποφάσεων, που μέχρι τότε πραγματοποιούνται κλεισμένων των θυρών και χωρίς τη δυνατότητα πληροφόρησης των ιδιωτών. Οι μεταρρυθμιστικές διαδικασίες από νωρίς δημιουργούν αντίπαλες παρατάξεις: κάποιιοι υπερασπίζονται και επικροτούν την εισαγωγή της προφορικής και δημόσιας διαδικασίας, ενώ άλλοι την απορρίπτουν (Kip 1952: 29-32).

Τελικά, οι μεταρρυθμίσεις οδηγούν στο νομοσχέδιο του Scheller, το έτος 1828, υπό τη βασιλεία του Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ', ο οποίος αναθέτει στον τέως υπουργό

γό δικαιοσύνης Danckelmann την πλήρη αναθέωση και μεταρρύθμιση του ποινικού κώδικα (Collin 2000: 54-60, Schubert & Regge 1981: IX). Ο Scheller, ως δικαστής των πρώην κατακτημένων περιοχών του Ρήνου και υπερασπιστής του γαλλικού δικανικού προτύπου, εισάγει στο νομοσχεδίο του την προφορική διαδικασία προβλέποντας τον θεσμό της εισαγγελίας, στην οποία αναθέτει την αρμοδιότητα της άσκησης της ποινικής δίωξης. Ορισμένοι από τους λόγους για τους οποίους ο Scheller υπερασπίζεται τον θεσμό είναι η απαλλαγή του δικαστή από την άσκηση της ποινικής δίωξης, η βελτίωση της θέσης του κατηγορουμένου καθώς και η διατήρηση της επιρροής του κράτους στην ποινική διαδικασία, αλλά με νομιμοποιημένο πλέον τρόπο (Collin 2000: 54-50). Σύμφωνα με τις προτάσεις του νομοσχεδίου, τα όργανα της εισαγγελίας θα ήταν διοικητικοί υπάλληλοι που θα υπόκεινται στον κρατικό έλεγχο, και τους οποίους ο ίδιος ο Scheller ονομάζει εκπροσώπους του κράτους ή νομοτηρητές [Gesetzeswächter] (Collin 2000: 56 κ. επ.). Το νομοσχέδιο του Scheller δεν βρίσκει τελικά αποδοχή ενώ αντίστοιχη μοίρα έχουν και επόμενα νομοσχέδια: του Duesberg το 1833 και του Kamptz το 1841 (Collin 2000: 58-60).

Το 1843 αρχίζει μια νέα φάση μεταρρυθμίσεων και προσπαθειών εναρμόνισης του γερμανικού-πρωσικού δικαίου με τα γαλλικά πρότυπα που ενσωματώνονταν στο δικαιο της Ρηνανίας [Rheinisches Recht]. Ο συνδυασμός του νέου βασιλιά, Φρειδερίκου Γουλιέλμου Δ', και του νέου υπουργού δικαιοσύνης, Friedrich Carl von Savigny, στον οποίον ανατίθεται η μεταρρυθμιστική αρμοδιότητα, αποτελεί το κύριο γνώρισμα της εν λόγω μεταρρυθμιστικής φάσης, καθώς και οι δύο επικροτούν τη μεταρρύθμιση (Collin 2000: 64-66). Ο βασιλιάς, πεπεισμένος πως ο ρόλος του εισαγγελέα θα του επιτρέψει την επιρροή και ουσιαστικά τον πλήρη έλεγχο των δικαστικών διαδικασιών, αναθέτει το 1843 στον Savigny την αρμοδιότητα να επιμεληθεί την εισαγωγή του θεσμού και τη νομική του κατοχύρωση. Ο βασικός ρόλος του εισαγγελέα είναι αρχικά αυτός του νομοτηρητή, ενώ ο Savigny διευρύνει τελικά το πεδίο δράσης του και του αναθέτει επιπλέον την αρμοδιότητα να αποφασίζει για την άσκηση των ένδικων μέσων (Collin 2000: 66). Επίσης σημαντικό στοιχείο για την κατανόηση της εποχής αποτελεί το γεγονός ότι ο ίδιος βασιλιάς υπήρξε υπέρμαχος της μεταρρύθμισης και ταυτόχρονα διεύρυνσης των σωφρονιστικών ιδρυμάτων, που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ίδιας μεταρρυθμιστικής φάσης (Nutz 2001: 343-350). Η ιδέα του σωφρονισμού γνωρίζει εκείνη την εποχή ιδιαίτερη ακμή, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί και το σύστημα της ποινικής διαδικασίας και μάλιστα με βασικό στόχο την επιτάχυνση των οιωδήποτε προκαταρκτικών διαδικασιών, καθώς επικροτείται ιδιαίτερα ο σωφρονισμός της αποκλίνοσας συμπεριφοράς.

Το 1846, και ενώ ούτε έχουν ολοκληρωθεί οι μεταρρυθμιστικές διαδικασίες ούτε διαφαίνεται ο ακριβής ρόλος και το πεδίο αρμοδιοτήτων και εξουσιών του εισαγγελικού θεσμού, ψηφίζεται τελικά στις 17 Ιουλίου ο νόμος με τον οποίο εισάγεται ο θεσμός ως πρωταγωνιστικό στοιχείο της ποινικής διαδικασίας χωρίς τη μεσολάβηση του Savigny (Collin 2000: 84-88).

Το ιστορικό και πολιτικό παρασκήνιο της τελικής αποδοχής του νόμου αυτού και, ως εκ τούτου, της εισαγωγής του θεσμού της εισαγγελίας στο γερμανικό ποινικό δίκαιο παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον (Wohlers 1994: 105-107). Ενώ οι μεταρρυθμιστικές διαδικασίες χρονολογούνται από το 1843, και ενώ ο θεσμός της εισαγγελίας αποτελεί ήδη στα πρώτα νομοσχέδια σημαντικό στοιχείο που οι μεταρρυθμιστές μάχονται να εισαγάγουν στη διαδικασία της ποινικής δίκης, ο θεσμός δεν βρίσκει αρχικά απήχηση, καθώς οι αντιρρήσεις εξακολουθούν να επικρατούν και να υπερισχύουν (Wohlers 1994: 105-107). Η διάθεση του Φρειδερίκου Γουλιέλμου Δ' να εισαγάγει τον θεσμό κυρίως ως όργανο της δικής του επιρροής στην ποινική δίκη προβληματίζει όλους τους μεταρρυθμιστές από την αρχή αυτής της μεταρρυθμιστικής φάσης (Collin 2000: 62-65). Η απότομη και ανέλπιστα τελικά αποδοχή του συμπίπτει χρονικά με μια απόπειρα εξέγερσης πολωνών εθνικιστών η οποία, μετά την αποκάλυψη και καταστολή της, οδηγεί τον Φεβρουάριο του 1846 στη σύλληψη 254 ατόμων που οδηγούνται σε ποινική δίκη (Holtze 1904: 163-166).

Οι ανακριτικές διαδικασίες όπως ίσχυαν υπό το καθεστώς της *inquisitio* ήταν, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, χρονοβόρες. Μια ποινική δίκη 254 κατηγορουμένων με σκοπό την τιμώρηση των εξεγέρσεων κατά της μοναρχίας θα εξελισσόταν σε μακροχρόνια δικανική διαδικασία που θα απασχολούσε αναμφισβήτητα την κοινή γνώμη. Οι υπόνοιες πως μια τέτοιου τύπου ποινική διαδικασία θα μπορούσε να προκαλέσει το αίσθημα της κοινής γνώμης και να οδηγήσει ακόμη και στην αντιμετώπιση των κατηγορουμένων ως ηρώων, πείθει τελικά τους εκπροσώπους του μονάρχη να αντιδράσουν άμεσα προς αποφυγή αυτού του σεναρίου (Holtze 1904: 163-166).

Ο υπουργός εσωτερικών Friedrich von Bodelschwingh πεπεισμένος από την πιθανότητα μυθοποίησης και ηρωοποίησης των κατηγορουμένων προτείνει, στις 30 Μαρτίου 1846, ένα νομοσχέδιο που αρχικά θα ίσχυε μόνο για τα δικαστήρια του Βερολίνου και με το οποίο εισάγεται ο θεσμός της εισαγγελίας (Collin 2000: 83-85). Οι επιμέρους στόχοι του von Bodelschwingh ήταν, από τη μία, η αποφυγή μιας χρονοβόρας δίκης μέσω της εισαγωγής της προφορικής διαδικασίας και, από την άλλη, η ενίσχυση της πίστης των ιδιωτών στη διεξαγωγή μιας δίκαιης δίκης μέσω της αρχής της δημοσιότητας της ποινικής δίκης. Ο εισαγγελέας, με τον απόλυτα

εξουσιαστικό και ελεγκτικό του ρόλο, θα διηύθυνε τελικά την ποινική δίκη. Την 1η Οκτωβρίου του ίδιου έτους ο νόμος τίθεται σε ισχύ, χωρίς να αποκαλύπτεται η πολιτική σκοπιμότητα και μάλιστα χωρίς την ενημέρωση ή σχετική σύμπραξη του Savigny, καθώς ο βασιλιάς ισχυρίζεται πως το ζήτημα αποτελεί περισσότερο ρύθμιση εσωτερικής ασφάλειας παρά νομοθετικό έργο, με αποτέλεσμα να αποφασίσει για τον νόμο και την εισαγωγή του εισαγγελικού θεσμού με μόνη τη σύμπραξη του υπουργείου Εσωτερικών (Collin 2000: 88επ., Kurzrock 2003: 26επ.).

Σημαντική λεπτομέρεια αποτελεί επίσης η ήδη από την εποχή του Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ' καθιερωμένη στενή συνεργασία του υπουργείου Εσωτερικών με το υπουργείο Δικαιοσύνης σε θέματα ποινικής καταστολής, καθώς ο έλεγχος του σωφρονιστικού συστήματος έχει ανατεθεί και στα δύο (Nutz 2001: 333-340). Οι προσπάθειες επιρροής του σωφρονιστικού συστήματος από τον μονάρχη κορυφώνονται τελικά με την εισαγωγή της εισαγγελικής αρχής άνευ της σύμπραξης του υπουργείου Δικαιοσύνης και δηλώνουν την έντονη τάση ελέγχου της δικαστικής από την κρατική εξουσία.

5. Ο Attorney General στην Αγγλία

Μια διαφορετική εκδοχή της εξέλιξης του θεσμού της εισαγγελικής αρχής αποτελεί η διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων κατά το αγγλοσαξονικό δίκαιο, χωρίς όμως να αποτελεί σημαντική πηγή για την εξέλιξη του θεσμού εν γένει, καθώς η ενσωμάτωση μιας αντίστοιχης μορφής του *ministère public* πραγματοποιείται σχετικά αργά. Το αγγλοσαξονικό δίκαιο [common law], λόγω της έντονης επιρροής του από το κανονικό δίκαιο, απορρίπτει αρχικά την προφορικότητα και δημοσιότητα της δικαστικής διαδικασίας (Müller 1825: 27-30).

Βασικό στοιχείο της δικαστικής διαδικασίας αποτελεί τον 14ο αιώνα στις χώρες ισχύος του αγγλοσαξονικού δικαίου η λαϊκή αγωγή, τόσο στα πολιτικά όσο και στα ποινικά δικαστήρια (Schinnerer 1938: 10-15, Stubbs & Cornford 1979: 604-606). Το δικαίωμα λοιπόν της άσκησης της ποινικής δίωξης ασκείται από όλους τους κοινωνούς, καθώς ερμηνεύεται ως δημόσιο χρέος. Η έντονη τάση προς ταύτιση της μοναρχίας με την πολιτεία στην Αγγλία έχει ως αποτέλεσμα την προσωποποίηση της διατάραξης της μοναρχικής ειρήνης με την επίθεση κατά της κοινωνικής ολότητας, ούτως ώστε το χρέος της άσκησης της ποινικής δίωξης τελικά να αγγίζει τον ίδιο τον μονάρχη (Schinnerer 1938: 11-15). Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της αγγλοσαξονικής ρύθμισης, υπάρχουν περισσότεροι θεσμοί που προσομοιάζουν στους γνωστούς θεσμούς της ποινικής διαδικασίας της υπόλοιπης δικαιοσύνης Ευρώπης και μάλιστα

θυμίζουν την πρώιμη εισαγγελική μορφή στη μεσαιωνική Γαλλία.

Κατά την παρουσίαση του *procureur du roi*, ανωτέρω, φάνηκε πως ο διαχωρισμός του από τον *advocat* της εποχής δεν ήταν τόσο εύκολος, καθώς και η πρώιμη μορφή της εισαγγελικής αρχής παρουσιάζεται ως δικαστικός αντιπρόσωπος κατά τη διεξαγωγή της ποινικής κυρίως δίκης. Στο αγγλοσαξονικό δίκαιο, ήδη από τον 14ο αιώνα, υπάρχει αρχικά από τη μία, ο θεσμός του *solicitor*, ο οποίος εμφανίζεται ως συμβουλευτικό πρόσωπο των διαδίκων χωρίς όμως να έχει κάποια θέση στη δικαστική διαδικασία και, από την άλλη, ο *barrister* που συμμετέχει στη δικαστική διαδικασία ως συνήγορος της υπεράσπισης. Και οι δύο θεσμοί φαίνεται να είναι δικηγορικής φύσης ενώ διαχωρίζεται αυστηρά ο τομέας δραστηριοτήτων τους, καθώς ο ένας συμβουλεύει μόνο εξωδικαστικά και ο άλλος παρίσταται ενώπιον του δικαστηρίου (Schinnerer 1938: 11-15).

Μια άλλη μορφή του αγγλοσαξονικού δικαίου είναι ο *Attorney General* ο οποίος, ενώ εξακολουθεί να ισχύει η αρχή της λαϊκής αγωγής, ελέγχει την άσκηση της ποινικής δίωξης και δύναται να διακόψει οποιαδήποτε δικαστική διαδικασία. Υπάγεται στο υπουργείο Δικαιοσύνης και δεν δρα στο όνομα κάποιου διαδίκου ή του κατηγορουμένου αλλά μόνο της Βουλής. Η ιστορική του προέλευση δεν είναι σαφής αλλά οι σχετικές πηγές αναφέρουν πως η ύπαρξη του θεσμού χρονολογείται ήδη από το έτος 1270 (Schinnerer 1938: 12-14). Παρ' όλα αυτά ούτε ο θεσμός του *Attorney General* αντιστοιχεί σε μία πρώιμη μορφή της εισαγγελικής αρχής καθώς ουδέποτε ασκείται από αυτόν η ποινική δίωξη (Pantelidis 1975: 3-10).

Η πρώτη μορφή εισαγγελικής αρχής στοιχειοθετείται τελικά κατά το αγγλοσαξονικό δίκαιο τον 18ο αιώνα, οπότε εντοπίζονται οι πρώτες προσπάθειες να ελεγχθεί πλήρως η αρχή της λαϊκής αγωγής. Προς αυτόν τον σκοπό προτείνεται ο θεσμός του *Director of Prosecution*, ο οποίος θα αναλαμβάνει στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας την άσκηση της ποινικής δίωξης και τον έλεγχο της προδικασίας (Schinnerer 1938: 13-15). Η ανάλυση των επιχειρημάτων υπέρ και κατά της λαϊκής αγωγής, όμως, και η εισαγωγή του νέου θεσμού ενεργοποιούν μια σειρά νομοθετικών μεταρρυθμίσεων που διαρκεί τα επόμενα 100 χρόνια (Howard 1931: 96-105).

Τελικά, το έτος 1879 εγκαθιδρύεται ο θεσμός του *Director of Prosecution*, που ελέγχεται από τον *Attorney General* και δρα στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας (Howard 1931: 58-65). Αρχικά δρα ως σύμβουλος της αστυνομικής αρχής κατά τη διεξαγωγή των ανακριτικών διαδικασιών ενώ δεν εμφανίζεται στο δικαστήριο. Την ποινική δίωξη ασκεί ο *Solicitor of the Treasury*, ο οποίος ακολουθεί τη συμβουλή του *Director of Prosecution* (Schinnerer 1938: 17-20). Το 1883 τα δύο όργανα -του *Solicitor of Treasury* και του *Director of Prosecution*- συνδέονται και αποτε-

λούν πια τον ενιαίο θεσμό της εισαγγελικής αρχής, ενώ την οριστική του μορφή ο θεσμός την αποκτά μόλις το 1908 ως Director of Public Prosecution –σε αυτόν ανατίθεται πλέον αποκλειστικά η αρμοδιότητα της άσκησης της ποινικής δίωξης, πάντα σε στενή συνεργασία με την αστυνομική αρχή (Schinnerer 1938: 19-20, Stephen 1883: 499-505).

6. Συμπεράσματα της ιστορικής αναδρομής

Η ιστορική επισκόπηση της γένεσης της εισαγγελίας ανέδειξε εν προκειμένω τις πολιτικές και κοινωνικές συγκυρίες που στάθηκαν ευνοϊκές για την εισαγωγή και την εξέλιξη του θεσμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η παράθεση των γεγονότων, όπως διαδραματίστηκαν στη μεσαιωνική Γαλλία, επιβεβαιώνουν ότι ο θεσμός γεννάται στο πλαίσιο της πνευματικής δικαιοδοσίας και υιοθετείται σταδιακά από την κοσμική δικαιοδοσία με σκοπό την υπερίσχυση της κοσμικής έναντι της πνευματικής, η οποία στην εν λόγω εποχή ήταν κατά περιοχές και περιόδους πιο ισχυρή.

Αποτέλεσμα της εισαγωγής του θεσμού στην κοσμική δικαιοδοσία είναι τελικά η ενίσχυση του ίδιου του θεσμού, καθώς σταδιακά του απονέμεται χαρακτήρας εξαιρετικής αρμοδιότητας που παρακάμπτει την έως τότε γενικότερη απαγόρευση της δικαστικής εκπροσώπησης ορισμένων ομάδων ενώπιον των κοσμικών δικαστηρίων. Ο θεσμός δεν εισάγεται όμως, όπως διαπιστώθηκε, με σκοπό την υπεράσπιση των ασθενέστερων διαδικών, όσο κι αν οι αναγεννησιακές ιδέες επιβάλλουν μια πιο ανθρωποκεντρική ερμηνεία του. Αντιθέτως, εμφανίζεται αρχικά ως όργανο του κλήρου με κύριο σκοπό την άσκηση επιρροής στην έκβαση των δικαστικών διαφορών και ενώπιον των κοσμικών δικαστηρίων (Elling 1911: 61-63, Wohlers 1994: 93-99). Αργότερα, και με την οικειοποίηση του δικαιώματος από τους ευγενείς, ωθείται ο βασιλιάς στη νομική κατοχύρωση του θεσμού με μοναδικό σκοπό την πλήρη ενσωμάτωσή του στην κοσμική δικαιοδοσία και τον έλεγχό του. Επιβεβαίωση αυτού αποτελεί η καταβολή του παραβόλου προς εξασφάλιση της χρήσης του θεσμού.

Ακόμη και η ανεξαρτητοποίηση του θεσμού, που από πολλούς αναγεννησιακούς ερμηνεύεται ως μια σχετική νίκη των ιδιωτών κατά της δικαστικής εξουσίας επειδή εισάγει σταδιακά τη δικαστική αντιπροσώπηση και άλλων κοινωνικών ομάδων εκτός των κληρικών και των ευγενών, ήτοι των γυναικών και των αναπήρων, αλλάζει χαρακτήρα μόλις συμπεριληφθεί στην αξιολόγηση των εξελίξεων η διαμάχη περί του παραβόλου και η υπόθαλψη της ανεξαρτησίας του θεσμού από τους ίδιους τους κληρικούς και τους ευγενείς. Διότι αυτή η πληροφορία επιβεβαι-

ώνει πως επρόκειτο περισσότερο για διαμάχη μεταξύ των αρχουσών τάξεων παρά μεταξύ πολιτείας και ιδιωτών. Έτσι, η ερμηνεία της ανεξαρτητοποίησης του θεσμού ως επίτευγμα της Γαλλικής Επανάστασης και των αναγεννησιακών ιδεών αποτελεί μια αμφισβητήσιμη θεωρία, εφόσον οι μεταρρυθμίσεις μετά το τέλος της Γαλλικής Επανάστασης, όπως είδαμε, τελικά οδηγούν εκ νέου στην υποτέλεια του θεσμού και στον πλήρη έλεγχο του από την κρατική εξουσία.

Τέλος, και ο τρόπος εισαγωγής του θεσμού της εισαγγελικής αρχής στο γερμανικό δικονομικό δίκαιο αποδεικνύει πως οι υπερασπιστές του γερμανικού δικαίου υποκόπτον τελικά για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, παρά εξαιτίας της προσπάθειας ένταξης αναγεννησιακών στοιχείων στη διεξαγωγή της διαδικασίας (Wohlers 1994: 105-107). Και τούτο διότι, ενώ αρχικά αρνούνται να εισαγάγουν δικαιοκρατικά στοιχεία των τέως κατακτητών, και συγκεκριμένα αμφισβητούν την εισαγγελική αρχή ιδίως όταν ο βασιλιάς δείχνει ιδιαίτερη συμπάθεια για τον θεσμό, επειδή ανησυχούν πως έτσι θα αυξηθεί η επιρροή του στη δικαστική διαδικασία (Elling 1911: 43-48), τελικά δέχονται και επικροτούν την εισαγωγή του με σκοπό την ταχύτερη διεξαγωγή της ποινικής δίκης κατά των πολωνών επαναστατών. Κύριο μέλημά τους, εν προκειμένω, είναι να παρεμποδιστεί ο λαός να δείξει τη συμπάθειά του προς αντιστασιακά στοιχεία, μέσω της επιτάχυνσης της διεξαγωγής των ανακριτικών πράξεων που επιτρέπει η προφορική διαδικασία.

Έτσι η ιστορική επισκόπηση του θεσμού επιτρέπει την αμφισβήτηση της επιρροής αναγεννησιακών ιδεών κατά την εισαγωγή της εισαγγελικής αρχής στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, ανεξάρτητα από την εξέλιξη που τυχόν γνώρισε ο θεσμός μετά την εγκαθίδρυση του κράτους δικαίου.

Συμπέρασμα εν προκειμένω παραμένει η συνειδητοποίηση πως η γένεση καθώς και η ιστορικά πρώτη εισαγωγή της εισαγγελικής αρχής ήταν αποτέλεσμα πολιτικών και κοινωνικών συγκυριών, κεντρικό χαρακτηριστικό στοιχείο των οποίων ήταν η επιβολή είτε μίας εξουσίας έναντι της άλλης, ήτοι της κοσμικής έναντι της πνευματικής και αντίστροφα, είτε της κρατικής εξουσίας εν γένει έναντι των ιδιωτών. Επομένως και η εγχώρια ρύθμιση του άρθρου 30 Κ.Π.Δ. μπορεί αναμφισβητητα να θεωρηθεί κατάλοιπο, από τη μία, και επιβεβαίωση, από την άλλη, της επιρροής που ασκεί η εκάστοτε κρατική εξουσία στη δικαστική εξουσία, που σε συνδυασμό με τις αρμοδιότητες της εισαγγελικής αρχής κατά την άσκηση της ποινικής δίωξης προκαλεί δικαιολογημένα την έλλειψη εμπιστοσύνης των κοινωνών ή, εν πάση περιπτώσει, την αμφισβήτηση της ανεξαρτησίας του θεσμού.

7. Η ευρωπαϊκή εισαγγελική αρχή

Η προηγούμενη ιστορική αναδρομή είχε ως σκοπό καταρχάς την αφύπνιση σχετικά με την προέλευση του θεσμού, ούτως ώστε να επιτραπεί στη συνέχεια και η επισκόπησή του στο περιβάλλον του ευρωπαϊκού δικαίου. Όπως διαπιστώθηκε, ο θεσμός της εισαγγελίας αποτελεί μεν βασικό στοιχείο της ποινικής διαδικασίας, δεν παύει ωστόσο, ιστορικά, να συνιστά ένδειξη για την επιρροή που μπορεί να ασκεί η εκάστοτε κρατική εξουσία στη διεξαγωγή της ποινικής δίκης. Με γνώμονα αυτή τη συνειδητοποίηση, μπορεί εν προκειμένω να ακολουθήσει η παρουσίαση ενός ακόμη κυοφορούμενου θεσμού, που ήδη προβλέπεται από την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επιτροπή της Ε.Ε. 2003: 12). Η διασυννοριακή διάσταση τόσο των εν γένει εγκληματολογικών φαινομένων όσο και της αντιμετώπισής τους αποτελεί μια πραγματικότητα που καλεί την κοινότητα των κρατών, είτε αυτή υφίσταται στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης είτε σε εκείνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Sieber 2007: 1-68), να αντιδράσουν νομοθετικά.

Η Πράσινη Βίβλος αποτελεί το επόμενο βήμα της διαδικασίας διαβούλευσης για την επίτευξη στοιχειωδών κοινών κανόνων και δικονομικών εγγυήσεων υπέρ αυτών που θεωρούνται ύποπτοι, κατηγορούνται, δικάζονται και καταδικάζονται για ποινικά αδικήματα σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξετάζει ποιοι μπορούν να είναι αυτοί οι στοιχειώδεις κοινοί κανόνες και σε ποιους τομείς μπορούν να εφαρμοστούν. Ακολούθως θα αναφερθούν οι σχετικές με την ευρωπαϊκή εισαγγελική αρχή ρυθμίσεις που προβλέπονται στην Πράσινη Βίβλο, με σκοπό την παρουσίαση της διάστασης που μπορεί να πάρει ο θεσμός σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ήδη από το 1998, η Επιτροπή της Ε.Ε. ανακοινώνει ότι βασικό της μέλημα θα είναι εφεξής οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δικαιοσύνης, για να εξασφαλίσει στους πολίτες της Ένωσης ένα κοινό αίσθημα δικαιοσύνης.² Προς επίτευξη αυτού του στόχου θεωρείται καταρχάς απαραίτητη η διευκόλυνση της προσαγωγής στη δικαιοσύνη όσων απειλούν την ελευθερία και την ασφάλεια των ατόμων και της κοινωνίας (Επιτροπή της Ε.Ε. 2003: 9-10). Σχετική επιστημονική έρευνα ανατίθεται σε μια ομάδα υπό την εποπτεία της γαλλίδας καθηγήτριας Mireille Delmas-Marty: αποτέλεσμα είναι μια τελική γνωμοδότηση προς το Ευρωκοινοβούλιο το 1999 που φέρει τον τίτλο 'Corpus Juris Florence' (Nürnberg 2009: 496).³

Ένα από τα βασικότερα μέληματα αυτής της διαδικασίας είναι η εισαγωγή νέων μέτρων δικαστικής συνεργασίας, τα οποία ενισχύουν τις εξουσίες των εισαγγελικών αρχών, των δικαστηρίων και των οργάνων καταστολής. Οι πρώτες βάσεις

για την ενδεχόμενη δημιουργία μιας μελλοντικής ευρωπαϊκής εισαγγελικής αρχής βρίσκονται στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής σχετικά με την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας και τη δημιουργία ευρωπαϊκής εισαγγελικής αρχής, που εκδίδεται τελικά στις 11 Δεκεμβρίου 2001.⁴ Αντικείμενό της είναι το πρόβλημα των ενδεδειγμένων δικονομικών εγγυήσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη δημιουργία μιας τέτοιας αρχής που θα κατευθύνει τις έρευνες σε ολόκληρη την Ένωση (Επιτροπή της Ε.Ε. 2003: 12).

Η πρόταση της Κομισιόν προβλέπει συγκεκριμένα τη δημιουργία ενός θεσμού ευρωπαϊκής εισαγγελίας, που θα είναι αποκεντρωτικά οργανωμένος και ανεξάρτητος, ώστε να διευκολύνεται η δραστηριότητα και η εισβολή του στις επιμέρους ένομες τάξεις των κρατών-μελών (Weber 2008: 63-65). Με αυτή την αποκεντρωτική οργάνωση θεωρείται πως θα αποφευχθεί η γραφειοκρατική δομή του θεσμού που, κατά την γνώμη πολλών μελετητών, μόνο να τον βλάψει μπορεί (Biehler et al. 2002: 10-12). Μέχρι στιγμής, βεβαίως, ακούγονται επίσης γνώμες που θέλουν μια μελλοντική ευρωπαϊκή εισαγγελία να έχει κάπου μια κεντρική βάση δράσης, όπως για παράδειγμα στη Χάγη (Weber 2008: 63, υποσημείωση 189).

Ανεξάρτητα από τη διοικητική δομή της ευρωπαϊκής εισαγγελίας, η Πράσινη Βίβλος φαίνεται να εγκρίνει την άσκηση κεντρικού ελέγχου των επιμέρους εισαγγελικών αρχών των κρατών-μελών από πλευράς της ευρωπαϊκής εισαγγελίας (Επιτροπή της Ε.Ε. 2003: 31). Κατά συνέπεια, και παρά τις αντιρρήσεις που ακούγονται από την επιστημονική κοινότητα, τείνει έμμεσα προς τη δημιουργία μιας κεντρικής διοίκησης της ευρωπαϊκής εισαγγελίας, καθώς διαφορετικά θεωρείται δύσκολη η άσκηση κεντρικού ελέγχου των εισαγγελικών αρχών των επιμέρους κρατών-μελών (Weber 2008: 64).

Κορυφή του θεσμού της ευρωπαϊκής εισαγγελικής αρχής θα αποτελεί, λοιπόν, σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο, ο Ευρωπαίος Εισαγγελέας, ο οποίος θα ψηφίζεται από την Κομισιόν μετά από πρόταση της ίδιας και τη συγκατάθεση του Ευρωκοινοβουλίου και θα αναλαμβάνει τη διεξαγωγή των προκαταρκτικών εξετάσεων συν την άσκηση της ποινικής δίωξης (Schweitzer 2004: Rn. 364a)· σημειώνουμε πως η θητεία του προβλέπεται εξαετής.

Η αρμοδιότητα της Κομισιόν να προτείνει τον Ευρωπαίο Εισαγγελέα δικαιολογείται, κατά την Πράσινη Βίβλο, λόγω του καθοριστικού ρόλου που αυτή κατέχει ως προστάτρια των οικονομικών συμφερόντων των Ε.Κ. (Επιτροπή της Ε.Ε. 2003: 30-31). Τελικά όμως δεν την αιτιολογεί ουσιαστικά εφόσον, στα πλαίσια του οικονομικού προϋπολογισμού της Ε.Ε., το Ευρωκοινοβούλιο έχει το ίδιο εύρος αρμοδιοτήτων με την Κομισιόν (Gleß et al. 2001: 669επ.). Και ενώ τόσο οι Επίτροποι της

Κομισιόν όσο και ο Ευρωπαίος Εισαγγελέας αποτελούν όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, είναι φανερό ότι ο δεύτερος θα έχει περισσότερες δυνατότητες παρέμβασης στα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της Ε.Ε. απ' ό,τι οι πρώτοι ούτως ώστε ο θεσμός του Ευρωπαϊού Εισαγγελέα να χρήζει τελικά τόσο ιδιαίτερης δημοκρατικής κατοχύρωσης όσο και ιδιαίτερου δημοκρατικού ελέγχου. Επαρκής δημοκρατικός έλεγχος θα μπορούσε να εξασφαλιστεί μόνο μέσω του ελέγχου του από το Ευρωκοινοβούλιο. Από αυτό συνεπάγεται ότι ο ρόλος του Ευρωκοινοβουλίου θα έπρεπε να είναι πιο ισχυρός απ' ό,τι εκείνος της Κομισιόν. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε παραδείγματος χάρη να επιτευχθεί μέσω της μεταβίβασης του δικαιώματος πρότασης του Ευρωπαϊού Εισαγγελέα στο Ευρωκοινοβούλιο (Biehler et al. 2002: 12επ.). Επομένως ο έλεγχος που πρόκειται να ασκεί το Ευρωκοινοβούλιο στον Ευρωπαίο Εισαγγελέα υπό το προτεινόμενο καθεστώς δεν είναι τόσο διευρυμένος όσο θα ήταν απαραίτητο για την εξασφάλιση της δημοκρατικής υπόστασης της διαδικασίας ελέγχου του θεσμού. Αποτέλεσμα αυτού είναι να παραμένει ανοικτό το ερώτημα για το πώς θα εξασφαλίζεται τελικά ο έλεγχος αυτού του νέου υπερκρατικού θεσμού από τα επιμέρους κράτη-μέλη (Biehler et al. 2002: 12επ.).

8. Συμπεράσματα

Η σύντομη παράθεση των εξελίξεων σχετικά με την εισαγωγή του θεσμού της εισαγγελικής αρχής αποδεικνύει πως το κεντρικό πρόσωπο της ποινικής διαδικασίας, ήτοι ο εισαγγελέας, εμφανίζεται ιστορικά ως δεκανίκι του μονάρχη, με μοναδικό στόχο την προστασία των δικαιωμάτων του τελευταίου. Στη συνέχεια εισάγεται στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες ως αναπόσπαστο μέλος της ποινικής δίκης - αρχικά βέβαια ως επί το πλείστον για λόγους καθαρά πολιτικής σκοπιμότητας- και εξακολουθεί, παρά τις αμφιβολίες που τυχόν συνοδεύουν έναν θεσμό με μια τόσο βεβαρημένη εξελικτική πορεία, να αποτελεί το βασικό πρόσωπο της ποινικής δίκης στην εποχή μας.

Το γεγονός ότι στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο θεσμός της εισαγγελικής αρχής τείνει να αποκτήσει διασυνοριακό χαρακτήρα, ο οποίος θα σφραγιστεί με τη μελλοντική εισαγωγή του θεσμού της ευρωπαϊκής εισαγγελικής αρχής, οδηγεί δικαιολογημένα στον προβληματισμό σχετικά με τα περιθώρια ελέγχου του, από την μία, και τη δυνατότητα εισβολής του στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών όλων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την άλλη.

Για τους λόγους αυτούς θα ήταν λάθος να επιφορτίζεται ο θεσμός της εισαγγελικής αρχής με λανθασμένες ρομαντικές αναγεννησιακές εικόνες, που ίσως να μην

επιτρέπουν την αντικειμενική αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα προκαλέσει μια μελλοντική ρύθμιση ενός διασυνοριακού ή, εν πάση περιπτώσει, πανευρωπαϊκού θεσμού που θα αναλαμβάνει την πάταξη των εγκληματικών πράξεων σε διασυνοριακό επίπεδο.

Σημειώσεις

1. Ο πρώτος ποινικός κώδικας της Γερμανίας, η *Constitutio Criminalis Carolina* (CCC) του Καρόλου Ε' από το 1532 δεν αναφέρεται καθόλου στον εν λόγω θεσμό.
2. Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής: COM (1998) 459 τελικό, 14 Ιουλίου 1998, 'Προς έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης'.
3. Βλ., επίσης, μετάφραση του 'Corpus Juris Florence' στα γερμανικά, διαθέσιμη στο διαδίκτυο: ec.europa.eu/anti_fraud/green_paper/corpus/de.doc.
4. Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής σχετικά με την ποινική προστασία των οικονομικών συμπεριόντων της Κοινότητας και τη δημιουργία ευρωπαϊκής εισαγγελικής αρχής, Βρυξέλλες 2001, COM(2001) 715 τελικό.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Aubert, F. (1894). 'Le ministère public de Saint Lous á Francois', *Nouvelle Revue historique de droit français et étranger*. Paris.
- Becker, H.-J. (1985). 'Das Rheinische Recht und seine Bedeutung für die Rechtswicklung in Deutschland im 19. Jh.', *JuS (Juristische Schulung)* 5: 338-345.
- Biehler, A., S. Gleß, N. Parra & H. Zeitler (2002). *Analyse des Grünbuchs zum strafrechtlichen Schutz der finanziellen Interessen der EG und zur Schaffung einer Europäischen Staatsanwaltschaft*, Freiburg/Br.: Max Planck Institut für ausländisches und internationales Strafrecht.
- Collin, P. (2000). *Wächter der Gesetze oder Organe der Staatsregierung? Konzipierung, Einrichtung und Anleitung der Staatsanwaltschaft durch das preußische Justizministerium*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann Verlag.
- Eisele, F. (1881). *Kognitur und Prokurator. Untersuchungen der prozessualen Stellvertretung*. Freiburg: Max-Planck-Institut für Europäische Rechtsgeschichte.
- Elling, K. (1911). *Die Einführung der Staatsanwaltschaft in Deutschland-Ein Beitrag zur Geschichte des Strafprozesses*. Breslau: Schletter Verlag.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003). Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής-Δικονομικές Εγγυήσεις υπέρ υπόπτων και κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, Βρυξέλλες COM(2003) 75 τελικό. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/el/com/2003/com_2003_0075el01.pdf.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001). Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής-Σχετικά με την ποινική προ-

- στασία των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας και τη δημιουργία ευρωπαϊκής εισαγγελικής αρχής, Βρυξέλλες COM(2001) 715 τελικό. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/com/2001/com_2001_0715de01.pdf
- Foucault, M. (2002). *Die Wahrheit und die juristischen Formen*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Geib, G. (1842). *Geschichte des römischen Kriminalprozesses*. Leipzig: Scientia Verlag.
- Goldschmidt, J. (1919). 'Staatsanwaltschaft und Kriminalpolizei in Frankreich', *Goldammer Archiv für Strafrecht und Strafprozess*, 67, 1-4, Berlin.
- Gleß, S., R. Grote & G. Heine (2001). *Justitielle Einbindung und Kontrolle von Europol*, Freiburg/ Brsg.
- Holtze F. (1904). *Geschichte des Kriminalgerichtes in Brandenburg-Preußen*, τόμος 4: *Das Kammergericht im 19. Jh.* Berlin: Vahlen Verlag.
- Howard, P. (1931). *Criminal Justice of England: a study in law administration*. New York-London: Macmillan Co.
- Kaser, M. (1996). *Das Römische Zivilprozessrecht*. München: C.H. Beck.
- Kazhdan, A. (1991). *Oxford Dictionary of Byzantium*. New York: Oxford University Press.
- Kip, H.-G. (1952). *Das sogenannte Mündlichkeitsprinzip*. Köln-Berlin: Heymann.
- Kuntze, J.-E. (1879). *Cursus des Römischen Rechts*. Leipzig: J.-C. Hinrichs.
- Kurzrock, J. (2003). *Die Zulässigkeit politischer Einflussnahme auf Strafverfahren. Zur verfassungsrechtlichen Einordnung der Staatsanwaltschaft*. Osnabrück: Der andere Verlag.
- Meckbach, F. (1976). 'Inquisitionsrichter und Staatsanwalt', διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο του Augsburg.
- Mitteis, H. (1914). 'Beaumanoir und die geistliche Gerichtsbarkeit. Zugleich ein Beitrag zur Geschichte des Prozessrechts', *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte*, 35, Weimar.
- Mommsen, Th. (1889). *Römisches Strafrecht*. Leipzig: Duncker & Humblot Verlag.
- Müller, A. (1825). *Das Institut der Staatsanwaltschaft nach seinen Hauptmomenten*. Leipzig: Baumgärtnerschen Buchhandlung.
- Nürnberger, S. (2009). 'Die zukünftige Europäische Staatsanwaltschaft-Eine Einführung'. *ZJS (Zeitschrift für das juristische Studium)* 5: 494-505.
- Nutz, Th. (2001). *Strafanstalt als Besserungsmaschine: Reformdiskussion und Gefängniswissenschaft 1775-1848*. Oldenburg: Oldenburg Verlag.
- Olivier-Martin, Fr. (1948). *Historie du droit français des origines á la Revolution*. Paris: Editions du Centre national de la recherche scientifique.
- Pantelidis, A. (1975). 'Der Attorney-General in England, der Attorney-General in Zypern und die Staatsanwaltschaft in Deutschland-Ihre Stellung im Rahmen der Verfassung und in der Lehre der Gewaltenteilung in Bezug auf das Strafverfahren', διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο της Χαϊδελέβερης.
- Pflaum, H.-G. (1948). *Les procureurs équestress sous le haut empire romain*. Paris.
- Sättler, A. (1956). 'Die Entwicklung der französischen Staatsanwaltschaft', διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο του Mainz.

- Schade, S. (2004). *Stellvertretung, Begriffsgeschichtliche Studien zur Soteriologie*. Tübingen: Mohr-Siebeck Verlag.
- Schinnerer, E. (1938). 'Wirkungskreis und Organisation der Staatsanwaltschaft' *Schriften der Akademie für Deutsches Recht, Gruppe Strafrecht und Strafverfahren*, 60, Berlin.
- Schmidt, E. (1921). *Fiskalat und Strafprozess. Archivalische Studien zur Geschichte der Behördenorganisation und des Strafprozessrechts in Brandenburg-Preußen*. München/Berlin: Veröffentlichungen des Vereins für Geschichte der Mark Brandenburg.
- Schubert, W. & J. Regge, επιμ. (1981). *Quellen zur preußischen Gesetzgebung des 19. Jh. Gesetzrevision (1825-1848)*, I. Abt., Bd. 1-5, II. Abt., Bd. 9, 1. Hbd., Bd. 11. 1./ 3. Hbd. Vaduz: Topos Verlag.
- Schweitzer, M. (2004). *Staatsrecht III-Staatsrecht, Völkerrecht, Europarecht*, Heidelberg: Müller Jur. Verlag C. F.
- Sellert, W. (2007). 'Was wissen wir über den Inquisitionsprozess? Stand und Ergebnisse der rechtshistorischen Forschung', *Doshisha Law Review*, 318: 15-29, Kyoto.
- Sieber, U. (2007). 'Grenzen des Strafrechts', *ZStW (Zeitschrift der Gesamten Strafrechtswissenschaft)*, 119: 1-68.
- Stephen, Sir James Fitzjames (1883). *A history of the Criminal law of England*. London: Macmillan Co.
- Stubbs, W. & Cornford, J.-P. (1979). *The constitutional history of England III*. Chicago: University of Chicago Press.
- Weber, V. (2008). 'Die Europäische Staatsanwaltschaft', διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο της Βόννης.
- Wieacker, F. (1967). *Privatrechtsgeschichte der Neuzeit*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Wulff, S. (2002). *Die ursprünglichen Funktionsträger der Staatsanwaltschaft*. Passau: Peter Lang Verlag.
- Wohlert, W. (1994). *Entstehung und Funktion der Staatsanwaltschaft-Ein Beitrag zu den rechtshistorischen und strukturellen Grundlagen des reformierten Strafverfahrens*. Berlin: Duncker & Humblot Verlag.